

Срђан Срђић

SLOW DIVERS

She Said, "Do You Think You Could?"

Perry Farrell – "Slow Divers"

*

Једино што у животу можеш да чујеш јесу кораци људи који некуд одлазе.

*

Сваке вечери ослушкујем са терасе. Хроптаји, уздаси, померање пластичних столица око хотелског бара, стакло које удара о стакло, сунце које залази и удара о стакло, инсистирање на ма чему, хлор, много хлора, гласни погледи, лишавање пристојности, нека деца, добацивања, несувисле шале, очекивање ма чега, музика, језици, много језика, раздрагана препознавања, кашаљ, дим. Много дима. Много речи које се не разазнају од толиког дима.

Гласови су сливени. Гласови су један глас. Свеједно је. Случајни су. Случајни смо.

Мајка је рекла да неко мора да му помогне да умре. Рекла је да он никада није размишљао о смрти. Сад, кад је она дошла по њега, затекла га је неспремног. Смрт. И рекла је да то није умесно. Мајка. Да није умесно оставити смрт да чека. И рекла је да морам да му помогнем. Да умре. Тако смо, припремајући се за његову смрт, стигли на острво.

И сад су ту. Као и сваке вечери. Говоре. Смеју се. Затворим очи и упијам море. Затворим очи и море урања у мене.

Сигурна сам да се смејао и када му је доктор рекао да ће ускоро умрети. И да се припреми. Сигурна сам да је у себи позвао смрт да се припреми за њега. Да широм разјапи чељусти не би ли прождрала таквог човека. И сад га јури по острву. Смрт. А он зна шта ради. И сео је тако да му се море нађе иза леђа. Направио је себи добру одступницу.

А ја сам синоћ плакала на тераси. Мислим да је то морска болест.

*

Питали су да ли идем на летовање. Рекла сам да не идем. Питали су да ли то значи да ћу остати у граду. Рекла сам да не значи. Питали су да ли то значи да ћу отићи на пут. Рекла сам да хоћу. Питали су да ли ћу путовати сама. Рекла сам да један човек мора да умре. Рекла сам да ја морам да га одведем на једно место, на место које одговара таквој смрти, на једно острво. И помислила сам: *Да. Пућоваћу сама. Увек ћо радим.* И тамо, у њиховим очима, управо тамо је било затрпано очекивање да ћу се и вратити сама, тачније, да ћу се вратити без игде икога, а и сама сам сасвим јасно рекла да се он неће враћати. Ипак, као да су желели да потврдим да је управо то оно што ће се догодити, да слика о мени неће бити нарушена нечим сувишним, и да ћу и даље на њој бити само ја. Са собом. Да ћу се сјурити натраг кроз затамњени тунел кроз који ћу сама одјекивати.

Лепо нам је заједно. Ретко разговарамо. Имамо две собе и врата између њих. Он има своје књиге и своје цигарете. Тераса је заједничка, али он излази на њу само док свиће. Преко дана углавном спава. Предвече заузме своје место код базена и прича. А ја седим на тераси и правим се да слушам.

Јуче је неразговорни дечкић са рецепције покушавао да ми постави питање. Нисам схватила. Мучио се. Погледао је ка папирима које је држао у руци. *Ми-ли-иа?* (са онолико разроке егзотике природене острвљанима). Вероватно сам климнула главом. Сигурно сам се окре-

нула и отишла. Сигурно сам неко време размишљала о свом имену. Нисам схватила.

За вечером, ујак је рекао да неће доћи до јутра. *Они*, ти његови *они*, испланирали су ноћни излет. Знала сам да ће однети све те гласове на другу страну острва и разговарала сам са собом. Имам лепо, велико огледало. Практична ствар. Ту, поред кревета. Скинула сам све са себе. Лагано. Као да заводим ону себе у огледалу. Или обрнуто. Свеједно је. Имам име. *Ми-ли-иа*. Имам лепе, велике груди. Имам плаву, лунарну косу која мирише на шампон и топле магле. Имам тридесет година. Нешто више. И немам никога. И ништа више.

Требало би сабити што више лелујаве, растресите музике у доњи део стомака. Требало би време посветити размишљању о сунцу које је пре и после нас.

Те столице су поређане у круг. Никада нисам успела да видим ко то ради. Ко их поставља. Сигурно је веома тих и пажљив. Дискретан.

Прва долази Грофица. Она не зна да је ја тако зovem. Ником не говорим. Њена колена заслужују позлаћене навлаке. Страшна жена. Опасног, лењог корака. Префињена, као зрелост година које носи у бедрима. Једне ноћи му је рекла: *Ви сите сајшир, ви... али, погледајте, ја ви то знам, ви у томе уживате, ви, ви... Хемингвеју!* Стресла сам се од ароме тих речи, које му је тако нехајно уплела под скупу кошуљу. Прекрсти ноге и наслоњена сањари о смоли борових шума и ватри. Затим Енглези. Доплешу из сале за ручавање. Вековни љубавници, на тлу их држи само тежина онога што осећају једно према другом. Он је заустави неколико метара пре базена и нешто јој каже. Очима и врховима јагодица. Исту ствар јој је рекао и на почетку света а она нема разлога да у њу не верује на крају живота. Касније, он говори о филозофији. Она не говори. Али не испушта његову руку. Неки Ивковић и његова вереница. Доброћудна створења неугледног духа. Симпатични у својој безазлености и инерцији. Грлати Грци размахани у заносу калкулације, њихове ситне, набијене жене наоштраних језика. Устумарана деца дивља од несанице.

Ноћи се завршавају ритуално. Остану њих двоје. Ђуте. Церет свира у бару преко пута хотела. Клавирски тон из дијафрагме свитања. Једном је ујак све прекинуо. Рекао је: *Ја сам већ мртвав. Остало је да добијем пошврду. Да ми издају уверење.* Грофица је гледала негде далеко. Ка маслињацима око града. Зна да је то радила, иако сам лежала, милујући чаршаве десним боком. Узео је њену руку и прислонио је

на своје усне. Онда је тренутак заузео место које припада треперавом бескрају. Проговорила је, из њега: *Идемо сад. Доћи ће... да нас одведу. Идемо.* И устала. Елегантна као природа.

*

Данас сам лутала. Пустила сам себе на пристojну удаљеност од себе. Невелики таласи били су од угаслог сунца и кртих шкољки. Дебела жена је изронила из сувог песка. Упозорила ме љубазно. Поклонила ми је причу о корњачама *кареџа-кареџа*, које сваке ноћи долазе са свог острва. Изроне ту, надомак мојих стопала. Наместе се. И рађају. Ноћима рађају. Оне траже мирне ноћи. А та жена надгледа њихове ноћи. Она је чуварка амбијента. Има их неколико. Туристи су разумни. Не мешају се у то надгледано рађање. Показала ми је неколико слика. Огромне, троме животиње издужених вратова. Питала сам је да ми покаже где је острво на које одлазе да угину.

Чехов, Антон Павлович је дошао на моју терасу вечерас. Накашљао се озбиљно и прозукло шиштао, с времена на време намештајући наочаре: *Људи, лавови, орлови и јаребице, рођајчи јелени, ѓуске, џауци, неме рибе које су обилазиле у води, морске звезде и они, који се нису могли оком видејчи, једном речју, сви живојчи, сви живојчи, сви живојчи, прешавши свој ишужни круж...* Желела сам да га дотакнем, али се није могло, никако се није могло из тог замрзнутог стана, из тих петнаест до четири кад се вратим с посла, из тих хистеричних и прекасных телефонских позива ма коме, није се могло од упорног блеска телевизијског екрана у превеликој дневној соби, од финог, нетакнутог доњег веша, од јутарње радости због гласа жене из службе буђења, не даље од трудних жена на осветљеним улицама, гротескне прославе тридесетог рођендана. Не даље од сахрањивања ујака који може бар да умре. Не далеко од завршетка чеховљевског монолога.

Хладно, хладно, хладно.

Празно, празно, празно.

Језиво, језиво, језиво.

Заспала сам око пет. Петнаестак минута сам таворила у згрушаној подсвести кад је неко покуцао на врата. Протрљала сам очи и отворила, очекујући ујака. Рекла је да се извињава и да зна колико је неумесно. По њеној хаљини извезли су скривене цветове са пурпурних планина. Тражила је собу број 44. Да ли могу да јој помогнем да је пронађе? Муцала сам. Не постоји та соба. Слегнула је раменима и рекла како је сигурна да је та соба на крају ходника. Онда се још једном окре-

нула и пружила ми осмех са својим именом. *Виолей*. Стајала сам пред њом и сањарила одговор: *Душа целоџ светиа – тио сам ја... ја... У мени је и душа Александра Македонскоџ, и Цезара, и Шексџира, и Најолеона, и последње тијавице. У мени се свесџ свих људи слила са инсџинкџима живоџиња и ја тиамџим све, све, све – и сваки живоџ у себи тио-живљавам тионово. И кренула је ка крају ходника, са тим сањарењем – посветом на потиљку. Затворила сам врата. Приметила сам да сам све време била гола. Заборавила сам језик којим смо говориле. Чехов је спавао у фотелји на расклапање.*

*

За доручком ми је рекао: *Ти си добра. Осећам стџвари о којима мислиш. Али, мораш да се тиосветџиши времену. Да се ослободиш. А после поноћи је поентирао: ... заџио тиџо је Саниџјаџо исџински шамџион! Ви стџе, драџа и будућа тиосџођо Ивковић, изџлега завршили неке школе, али ја сам завршио живоџ. То је било оружје. Он је био нерањив.*

У процепу дана сам размазивала успомене по себи. Записала сам: *Колико Милице осџане тиосле шетџње у којој се сва окџобарска киша тиосџе, и засџре тириџушено, тиодневно сунце, неон са бензинске тиумџе, дечака који безџлаво тирейрчава улицу од набраноџ бетџона, жуџио док тирейџе са тирубуха семафора, зџужвани омоџ млечне чоколаде и звекеџ мале, француске хармонике?*

*

Сви су једни друге чекали и сви су подједнако каснили. Жене, по први пут даме, укљештене заводљивим парфемима, накитом и посебном, намештеном интонацијом. Очешљана деца у чистим, испегланим мајицама. Тек обријани мушкарци са бољим цигаретама међу негованим прстима. Ујак је стигао први. Вечерашња улога је захтевала манир и став. Позу. Накашљао се док је силазила низ клизаве степенице. У одори од лабуџег поноса и брижљиво бираног корака. Вечерас се звала чежња.

Пошли смо да се суочимо с морем.

На аутобуским седиштима оставили су нам каталоге. Требало је само стићи до тог гребена и пустити се. Говорило се и о могућностима погледа, о мелодији места, о незабораву, синестезији, о јелима зачињеним грчким ветровима. Требало је само стићи на другу страну острва.

Кренула сам због њега. Првосвештеница на церемонији његовог умирања. Било је потребно поштовање према замишљеном плану. Добра предигра за смрт. Схватала сам како нема већег саучешћа од одобравања. Играла сам и за мајку, пружала ми је руку дугу стотинама километара и помагала да подигнем трупло њеног брата. Да га обавијем белим платном и поринем у воду.

Имала сам два седишта само за себе. Као и увек. Док се аутобус стропоштавао низ заострене кривине међу господственим, каменим кућама, спустила сам се у нешто мање од половине сна а веће од ничега. Тињала сам, њушила трагове милиона препирућих зрикаваца по острвским шумама. Врило је у мени, стезало ми бутине под свиленим панталонама. Престала сам да трајем, тамо, у светлосним блоковима аутобуских фарова, у насумичном четинарском блештавилу. Дошла је, као први кадар сна. Као и увек. Прошапутала је, влажним длановима ми притискајући очи: *Ту сам*. Дошла је, не знам одакле. Никада је нисам питала. Данас знам да сам је и тад волела.

Када смо се зауставили, покуљало је из дебелог врата ознојаног Грка који се устремио ка нама: *Добро дошли, добро дошли! Грчко вече, ѿренућак романћике за љубавнице и љубавнике! Поклањам Вам кључеве дворова Среће! За мном, за мном, не чекајте, ућиће, узмиће! Ово је Ваше време, Ви сће га ѿлаћили!* Отетурао се ка Медитерану своје ресторанске баште, ка плацу који је наследио од Богова, раскошном жлебу ураслом у непомично стење. На зачељу колоне усхићених, нас две смо престале да ходамо. Ушла је иза мојих зеница. Рекла је: *Дошла сам да будем ти*. И нежно притиснула кажипрстом место у дну мојих груди. Одговорила сам: *Дошла си. То је довољно. Да ли можеш више од тога?* Рекла је: *Могу да ѿкушам да будем. Неко време.* Тако се смејала и прворођена зора света. Додала сам: *Послали су те? Коначно?* Подигла је руке горе. Врхове прстију је умочила у нижа небеса. Наставила сам, с погледом под облацима: *Знам. У њој је остало: Знам да знаш.* Упитала сам: *Како се вечерас зовеш?* Цвркулала је: *Светлана. Тамара. Онако како ме желиш вечерас.*

Језик којим смо говориле... заборавила сам га.

*

До пола голи дечаци су ревносно прилазили укусно намештеним столовима. Аритмично сам удисала, обујмљена свим тим телима, гипким мишићима од маслиновог уља. Чула оптерећених салатама, сиревима, комадима меса тек уклоњеним с плавичастог пламена. Вином.

Древним пићем локалног постојања, што као лава шикља из средишта острва. Прекрстила сам ноге. Изазивала. Дозивала. Очекивала. Она је стајала иза мојих леђа. Нисам је питала због чега то ради. Нисам је чак ни видела. Само сам знала да је ту. То ме је чинило сигурном.

Ујак се лежерно клатио на столици са високим наслоном. Краљ са својим женама и својим жељама. Причале су му. Сви су причали, а он је само жене слушао, само се њима до краја надао. Грабио их је за сваку прозборену реч, мешколио се са устима пуним женских гласова, огрезао у радост, снажан, пун, вечан. Страствени свирачи су постајали све разузданији и енергичнији, преиспитујући садржај наших нутрина, чупајући и преврћући наше утробе, сјактавих образа и мачкастих, дивљих покрета. Устајали су, увлачили све у круг омађијаних и избежумљених, грактаво подврискујући, стежући леђа и задњице од ракије отупелих жена. Однекуд се појавио раздрљени газда ресторана са погледом на крај света, са собом је водио сирену-плесачицу, пуначком, месарском руком је стежући за гриву. Црнокоса и лаконога, бели мермер испод тамне хаљине, скочила је, слободна у ваздуху, као да јој се може, виглала немилице, цепала ноћ финим ноктима. Онда је загребала по себи, ослобађала се руку које су је, недостојне, покушавале да досегну, измицала, надирала, запљускивала. Праскало је по пучини, узнемирили смо недосежне подове мора те ноћи, обезнањени и залуђени, тамо, на том балкону над водом, на другој страни острва, на другој страни, ђаволски високи, немирни и врели.

Када је најзад све утихнуло, пошла сам ка ивици, ка огради која је штитила од дубине, као бескрајни неспоразум између човека и пучине са преливом замирућег сунца. Ујак није приметио да сам уморна од стола и ја сам се вратила у наручје свих оних мушкараца који ме нису примећивали, а са којима сам се будила, на чија леђа сам се наслањала по сеновитим собама. Крстарила сам кроз тридесет година, усана модрих и отеких од стрепњи и прижељкивања, сама са многима, тупа од безизгледних подавања, ужаснута, растрзана потрагом за неизвесним и несхватљивим Неким у испражњеном Нечему. Застала сам по крају слабашног старца, повијеног на неугледној столици. Тихо је плескао, избразданим длановима, са тонама ритма у врховима црних, углачаних ципела. Потпуно сам, пред непрегледним. Пркосан у помирљивом достојанству. Са мудрошћу истином о смислу вере у ред. Ту. На крају. Ту, иза завршене сунчеве песме. На крају.

У повратку смо се суочили са сабластима малих, камених села. И кулама у мраку.

Преко ноћних сати је био навучен сан. У њему је она, чије је име моја жеља, а коју нисам могла да разазнам у аутобусу пуном опијених туриста, ломила тело плесачице-баханаткиње. Био је то сан о откопчаним дугметима на Тамариној прозирној хаљини, о испреплетеним, танким прстима, о растопљеним женским језицима, о љубави на обали над обалама.

Имала сам своје место у сну. По страни од унутрашњости сна. Као и увек. Волела сам га, тај сан, мазила се са њим, далеко од њега као Тантал од задовољштине.

*

Онда је постала сваконоћна. Обилазила ме је, долазећи нечујно из своје собе на крају ходника. Никада се није најављивала, никада није куцала, дешавало се да изађем из купатила и затекнем је како се протеже по зноју мог кревета. Пружала ми је теме, изненадне, насумичне, без икакве најаве, препуштала ми их, тражила од мене да их разврставам, окопавам, причале смо уз Церета, текле уз његове истанчане фразе и спорадичне повике публике на концертним снимцима. Пиле смо, одлазила сам до бара, доносила умерено расхлађене флаше лаког, острвског вина. Понекад сам то радила на домаку сванућа, и тада сам назирала крај лета. Поред базена је ујак писао Грофици. Кратке ствари. Узимао је по неколико минута слободе од њиховог све дужег ћутања и самоуверено водио оловку по белини салвета. Није их читала одмах. Само би их скупила и понела са собом, те меке успаванке. Та јутра, сва од одломака тајни. Чинило ми се да су дошли до нечега, њих двоје, да су све време различитим стазама водили једно друго на исто место. Да се испоставило како је иста оаза у питању. И да су се зауставили. Даље од тога се није могло. Зато јој је писао. Да оплемени крај лета. На крају.

*

Једне ноћи сам заспала док ми је причала. Био је од баршунасте тишине, њен глас. Нагло сам се пробудила, и даље у мраку. А она је изашла из купатила. Неколико кристалних капи је обасјавало њене брадавице. Зарила ми је осмех дубоко између ногу и прошаптала: *Хоћу да ме ујамџиши овакву. На крају.*

*

Последње јутро је удисало добру кафу и тек испечене кифле. Светлана је пришла нашем столу. Обично је није било преко дана. Њиха-

ла се и заносила напетим боковима. Замолила је ујака за дозволу да ме узме *вечерас*. Намрешкао се и зането климнуо главом, брадом кријући веселост. Она се једва приметно осврнула ка другом делу сале за ручавање. Грофица је одмереним покретима размазивала мед преко танког слоја путера. *Ви сте увек били оволико срећни?*, добацила је питање ујаку.

Заједничким очима смо тимарили облину њене задњице. *Колико је она заиста сиварна?*, чула сам му мисао.

*

Запамтила сам каишеве на њеним сандалама, увијене око нагих листова. Ноћне светлости над острвом, попут истопљеног воска на отменом црнилу клавирског поклопца. Махнула је ујаку, он је отпоздравио, климнувши главом забављен увежбаним увијањем холандског дувана у прозирни папир. Грофица је сетно удисала хлор. По базену су, разбацане, плутале напуштене, гумене дечије играчке. *Лавови, орлови и жаребице, рођајни јелени, ѓуске, ѓауши...*

Севало је. Посматрала сам је, непрекидно. Све на њој је пуцало, рашивало хаљину. Све у мени је пуцало.

Понављала је: *Водим те вечерас. Ја тебе. Хоћеш? Хоћеш да ми даш да те водим? Хоћеш да ми даш?*

*

Ушуњала се у крчму надомак обале а ја сам чекала у све помамнијем ветру. Онда се из помрчине ниске биртије помолио слабашни грбавац, поверљиви сапутник свих злих страсти и нечистих нагона. Док нам је помагао да ускочимо у хитри чамац, шапутао је о духовима и са нелагодом гледао ка југу. Цедило се са врхова вечери. И биле смо мокре од брзине, мокре од ужарене кише, мокре од сазнања о крају нашег времена. Мокре једна од друге. Вриштала је, гризла ми рамена, знала сам да је луда, грбавац се шкрипаво молио својим пијаним боговима док се пропињала, сва налик прокључалим таласима под нама. До обале смо се довукли као варнице из олујне стихије. Зауставио се далеко од невидљиве обале, ѓаволов чамција, *Не идем даље!*, сиктао је. *Оглази, врајти се исима ису, и дођи по њу кад сване*, наредила је.

Да је било сунца, све би било азур, осећала сам то. Овако смо покушавале да допливамо до црте дебелог песка углављене под грозним

ланицама. Давила сам се, звала је, само је смех хитао ка мутним обрисицама. Со, и вода која се сурвавала и кидала ме. Сви елементи, један другом равни. Све једно.

Доооођи, тако је певала, доооођи, звонило је.

И ударила сам. И испливала сам.

Ми-ли-це, било је, Ми-ли-це.

Њени дланови на мојим очима, као оног пута. Нешто разорно ме је гурало ка њој. Нешто са воде. Устала је. Свукла се нервозно. Окренула ми леђа. Раширила руке. Туп покрет из подземља мрвио је тло. Устала сам. Узмакла један корак од заплъскујуће лавине иза мене. И стала. Ту, пред нама двома, својом доњом половином заривеном у чисти, беличасти песак, рђала је, у деценијском одумирању, олупина старог, теретног брода. Трулила је, ту. Заударала. Пулсирало је, унутар ње. Надимала се. Стењао је мртви брод. Чамција је говорио о аветицама. Човек који је чистио базен ми је причао. Нисам му веровала. Било је четрдесет година раније. Море је избљувало групу кријумчара из себе. Остале је здробило собом. Није било никога ко би могао да чује. Никога да помогне. Кажу да је брод неколико тренутака лебдео у ваздуху. Пре пада. Кажу да нико никада није видео такву страхоту. Никога никада нису пронашли. Ниједан леш. Кажу да су се верали по стрмом стењу. Као шизофрени инсекти. Одвраћали поглед од онога што их је пратило. Прича се да су ту. И даље. Да су у камену, у запетљаним бродским цревима, ту, у скелету олупине.

Ми-ли-цеее.

Узела је моју руку и прислонила је на насукану челичну стрвину. Вукла преко ње. Гладила је. Три пута смо је обишле. Без речи. Са дахтањем буре у косама. Онда је стала и повукла ме ка себи. И имала је хиљаде руку. Призивала је, назалном елегијом: *Милице, оћвори се, Милице, оћвори се...* И водила ме је, а ја само јој давала, и пронашла је нека места, да се утисне у њих, а ја сам се растворила, и улазило је у мене, *душа Александра Македонског, и Цезара, и Шекспира, и Наполеона, и последње тијавице, у мени се свесћ свих људи слила са инстинктивима животиња и ја њимим све, све, све – и сваки животи у себи проживљавам њоново.*

Даље се не сећам. Вероватно је због кише. Заспала сам, обложена њеном мирисном топлотом. Знала сам да неће бити ту кад се пробу-

дим. Ставила сам главу на њено крило. Пре но што сам избегла из стварног, држала сам се за оно што је рекла о једној тужној француској књизи на чијем завршетку Мишел улази у море.

Знала сам да више никада нећу бити сама.

*

Грофица је сатима чекала да се пробудим. Затекла сам је како се ди на ивици кревета, тик до мојих савијених ногу. Хтела сам да питам, а она ме је предухитрила: *Јуџрос. У мојој соби. Једносiавно, није се ѿробудио. Ја сам знала. Све сам уредила. Поћи ће, хiйела сам да кажем, ѿонеће ѓа, за вама. Вечерас. Примиие моје саучеиће. Ја знам, он је био Ваш ујак. И вашој ѿородици ѿренесиiе, молим Вас, најискреније... И сломила се. Загрлила ме и први пут заплакала пред неким. И дуго грцала. Ја сам... све... уредила... ја сам... све...*

Спаковала сам се и позвала мајку. Било јој је лакше пошто сам јој саопштила. Нисам је изневерила.

Провела сам пар минута на рецепцији, док се однекуд није појавила црнкиња која никада није престала да буде девојчица. Вратила сам кључ, а она ме је упитала да ли се осећам боље пред полазак. Објаснила ми је како поставља тако неумесно питање због тога што су ме јутрос донели. Један неугледан човек. Један од оних *морнара*. Али, он је одмах отишао. И једна жена. Она је остала у мојој соби дуго после тога. Црнкиња ју је видела, кроз полуотворена врата, како стоји покрај прозора. *Само да Вас ѿишам, ѓосiоћо, ѿа дама сиђурно иде с Вама? Јер, ја нисам видела да је изашла.* Нисам могла да јој кажем да је у питању соба 44, на крају ходника. После краја ходника. *А Ви, ѓосiоћо, добро сиe? Боље се осећатиe саг?*

*

У повратку сам имала два седишта за себе. Као и увек.